

Motion till riksdagen 2009/10: MJ324

av Jan Lindholm och Peter Rådberg (mp)

Politiska verktyg för att minska ökningen av koldioxid till atmosfären

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av en ny inriktning på forsknings- och kunskapsutveckling som möter behovet av att byta inriktning från tillväxt till insikt om vad en begränsad jord innebär.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att styra statliga resurser för exempelvis forskning, utveckling, försvar och våra trafikverk till ett mer aktivt arbete för att motverka ökningen av halten av koldioxid i atmosfären och förbereda samhället för de förändringar som klimatförändringen innebär.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ansvaret för att statligt ägda bolags investeringar bidrar till att minska utsläppen av koldioxid till atmosfären och även används för att aktivt stödja utvecklingen av biokoltekniken.

Bakgrund

För 150 år sedan var koldioxidhalten i det globala lufthavet ca 282 ppm, dvs. av en miljon liter luft utgjorde 282 liter koldioxid. Genom förbränning av fossila bränslen, dvs. kol, olja och fossilgas, samt omfattande skogsavverkningar har vi människor sedan dess höjt lufthavets koldioxidhalt, så att den nu är 387 ppm. Med nuvarande utsläpp fortsätter halten att stiga med åtminstone 2 ppm per år.

Denna förändring om ca 100 ppm motsvarar den förändring i atmosfärens koldioxidhalt som kunnat uppmätas i isprover från de fyra senaste istiderna, fast då åt andra hållet. Förenklat kan man alltså säga: ca 180 ppm under isti-

Fel! Okänt namn på

der, ca 280 ppm under mellanistider och nu ca 380 ppm under vad då? Man får gå mycket långt tillbaka i jordens historia för att hitta säkra bevis på en sådan nivå. Det är därför det är så oroande.

Med allt högre halter av växthusgaser, av vilka koldioxiden är den dominerande, tilltar det vi kallar för växthuseffekt. Utstrålningen av energi från jorden minskar mer än instrålningen, vilket gör att jordens medeltemperatur långsamt stiger. Temperaturförändringen sker emellertid långsammare än förändringen av växthusgaser, vilket innebär att den atmosfär vi redan har på jorden motsvaras av en betydligt högre temperatur än den nuvarande. Detta innebär att även om ökningen av växthusgaser totalt skulle upphöra så kommer temperaturen att fortsätta stiga under många år innan den balans uppnås då avkylning och uppvärmning åter är i balans.

Medeltemperaturen vid jordytan är nu 0,7 grader Celsius högre än den var under förindustriell tid eller före det att människan började använda fossil energi i större omfattning. Redan denna ganska måttliga temperaturhöjning har gett påtagliga effekter, t.ex. att havsytan stigit med nära 8 centimeter under perioden 1961–2003, och att stora delar av Arktis som tidigare varit täckt av is under sommaren numera består av öppet vatten i stället. Den förändringen innebär att en mindre del av solinstrålningen under sommaren reflekteras tillbaka mot himlen och att en större del av energin från solen absorberas i vattnet.

Den redan utsläppta mängden växthusgaser innebär att jordens medeltemperatur, som redan påpekats, kommer att fortsätta öka. Ökningen uppskattas under detta århundrade leda till en temperaturhöjning på 1,1 grad i förhållande till temperaturen under förindustriell tid. Det är alltså effekten av redan skedd utsläpp utan hänsyn taget till eventuella "tipping points" eller indirekta effekter som exempelvis den förändrade albedoeffekten som beskrivits ovan när isytor blir mörka havsytor under en tid av året. Ett annat exempel på albedoeffekt som inte ingår i kalkylerna är alla de vattenkylda kärnkraftverk som håller stora havsytor isfria under vinterhalvåret när de egentligen skulle vara istäckta och reflektera solinstrålningen.

Till denna temperaturhöjning skall sedan läggas effekten av alla de utsläpp av växthusgaser som pågår och som kommer att pågå under många år trots alla ansträngningar att minska utsläppen av klimatpåverkande gaser.

FN:s klimatpanel IPCC har i sina prognoser redovisat en vetenskaplig osäkerhet i de bedömningar de gör och som även ligger till grund för de olika scenarier de presenterar i sina rapporter. Uppföljningar tycks visa på att den verkliga utvecklingen följer det minst önskvärda av alternativen. Nya forskar-rön antyder att även det värsta alternativet kan vara en underskattning av med vilken hastighet klimatförändringen sker.

EU har ställt upp målet att medeltemperaturhöjningen måste begränsas till +2 grader Celsius. Vetenskapliga rådet för klimatfrågor accepterade i sin underlagsrapport till Klimatberedningen, "Vetenskapligt underlag för klimatpolitiken" (Miljövårdsberedningens rapport 2008:03), "att EU:s tvågradersmål är en rimlig utgångspunkt för utsläppsminskande åtgärder, men det går inte att utesluta att även lägre temperaturökningar ger allvarliga effekter". Rådet framhöll samtidigt "att för att tvågradersmålet sannolikt ska klaras,

behöver koncentrationen (av växthusgaser i atmosfären) stabiliseras på en nivå om ca 400 ppm CO₂e” samt ”att vid en stabilisering på 450 ppm CO₂e är det en betydande risk att vi inte klarar tvågradersmålet”.

Man bör lägga märke till den reservation som Vetenskapliga rådet gör, nämligen att ”det går inte att utesluta att även lägre temperaturökningar (än 2 grader Celsius) ger allvarliga effekter”. För denna farhåga finns sedan några år stöd från en växande skara vetenskapsmän. Man varnar: risken är stor att jorden som vi känner den, inte tål mer än högst 350 ppm CO₂e i lufthavet.

Till detta kan läggas att det i februari 2009 genomförda mötet mellan en stor del av världens klimatforskare i Köpenhamn antyder att situationen är mycket allvarligare än vi föreställde oss bara för ett par år sedan. Risken är stor att klimatförändringarna snart kommer att förstärka sig själva och därmed förvärra situationen ytterligare, i form av plötsliga, oförutsedda förändringar.

I några remissyttranden över Klimatberedningens betänkande har nödvändigheten av att få ner CO₂e-halten till högst 350 ppm påpekats. Regeringen torde även utifrån andra källor vara väl medveten om allvaret i frågan men har i proposition 2008/09:162 valt att bortse från detta. Regeringen borde i sitt förslag till riksdagen ha satt upp som mål att ”svensk klimatpolitik bör bidra till att koncentrationen av växthusgaser i atmosfären på lång sikt stabiliseras på en nivå om högst 350 miljondelar per volymenhet koldioxidekvivalenter (ppmv CO₂e)”.

Självklart innebär även en nivå på 350 ppmv CO₂e på lång sikt en annan planet än den människan utvecklats på och anpassats till. Vilka konsekvenser det på sikt innebär för människans möjligheter att skapa goda livsbetingelser är naturligtvis omöjligt att ha en uppfattning om.

Den faktiska koncentrationen av den dominerande växthusgasen koldioxid är, som nämndes inledningsvis, för närvarande 387 ppm CO₂, och ökar dessutom, eftersom den klimatpolitik som förs idag inte innebär att CO₂-halten minskar. De nuvarande åtgärderna, och de som diskuteras, kan i bästa fall innebära att ökningstakten minskar.

De förändringar som krävs är betydligt mer omfattande än de som världens ledare diskuterar och så vitt känt kommer inte ens det bästa utfallet vid förhandlingarna i Köpenhamn i december 2009 att mer än i bästa fall skapa någon liten ökad tidsfrist. Det är hög tid att frågan om den globala klimatförändringen diskuteras och hanteras på ett mer ansvarsfullt sätt.

Förslag till åtgärder

Även om tiden är knapp så behövs det naturligtvis mer kunskaper men då inte enbart kunskaper av naturvetenskaplig karaktär utan även i stor utsträckning av social- och beteendevetenskaplig karaktär. Även om FN:s klimatpanel IPCC i huvudsak beskriver klimatfrågan som en naturvetenskaplig fråga så är de politiska åtgärder som måste vidtas inte enbart åtgärder som styr tekniska villkor och fysiska frågor.

Fel! Okänt namn på

Den grundläggande problematiken bakom det mänskliga bidraget till klimatförändringen har egentligen sin grund i det vi talar om som tillväxt. Tillväxt är emellertid ett svårt begrepp som dessutom i den västerländska civilisationen har fått en nästan religiös innebörd. Tillväxt har under lång tid betraktats som lösningen på nästan alla problem och gör så i huvudsak av världens ledare och ledande opinionsbildare än idag trots de uppenbara problem tillväxt skapar.

Många anser sig ha fått en djupare insikt om att vi bara har en jord att leva av när de första gången såg jorden fotograferad från rymden men den insikten tycks för de flesta inte vara särskilt djup. Att jorden har gränser för hur mycket den kan leverera av nyttor som exempelvis ekosystemtjänster till oss människor har nog väldigt få funderat över. Någon annan förklaring till att det närmast är tabubelagt att tala om överbefolkning har jag svårt att se. Trots att Worldwatch Institute i sin årliga rapport "State of the world" tydligt beskriver hur marginalerna minskar på område efter område så tycks de flesta välja att blunda för fakta.

Som exempel kan bara nämnas att dricksvattenfrågan är central för vår välfärd och många fossila vattenresurser är redan tömda, många grundvattenresurser är förstörda och glaciärerna som utgör vattenmagasin för en stor del av jordens befolkning krymper nu i alarmerande takt. Många insjöar krymper till yta och försaltas samtidigt som vårt behov av vatten av hög kvalitet hela tiden ökar. Ett annat exempel är att proteinresursen i våra hav och vattendrag är hotat genom ett omfattande överuttag. Närmare 80 procent av alla bestånd är så hårt beskattade att de hotas av utrotning.

Nödvändigt att våga tänka nytt

Att hantera klimatfrågan framgångsrikt kräver därför en mängd olika åtgärder som bland annat berör tillväxtfrågorna. För att förstå det så måste man verkligen inse att ekosystemen hänger ihop och att vi är beroende av helheten. Människan ägnar sig hela tiden åt suboptimering, vilket i verkligheten är ett oerhört slöseri.

Vi måste på allvar våga ta i befolkningsfrågan. Familjeplaneringsprogram borde stå högt på agendan vid alla klimatkonferenser. Det är naivt att lita till att ökad kunskap hos fattiga skall leda till en lägre befolkningstillväxt och att den totala befolkningen därför någon gång i framtiden skulle plana ut på en hållbar nivå. Senaste forskningen visar tvärt om att vid verkligt hög levnadsstandard tenderar födelsetalet att åter stiga.

Hur många människor jorden kan bära beror i slutändan på hur stora fotavtryck var och en behagar sätta. Olika uppskattningar talar om en global befolkning på mellan 800 miljoner och 1 500 miljoner människor med en levnadsstandard av europeiskt genomsnitt som en möjlig nivå. Den som anser sådana bedömningar som pessimistiska har mycket att leda i bevis för att försvara den nuvarande befolkningstillväxten.

Fel! Okänt namn på

När vi ser det som ett hot mot världsekonomin att konsumtionen sjunker så är det alltså något allvarligt fel med vår samlade kunskap. När ökad konsumtion på samma sätt ses som en lösning på världsproblemen är det lika obegripligt. En politik mot tillväxt borde vara det världens ledare diskuterade i stället för en politik för ökad hastighet mot den slutgiltiga systemkollapsen.

Det finns naturligtvis inga vare sig enkla eller färdiga svar på hur en ny färdriktning för mänsklighetens fortsatta utveckling kan se ut. Människan kräver till sin natur utveckling så frågan är inte om vi skall sluta utvecklas eller inte utan hur vi kan fortsätta göra det inom de ramar som vår jord ställer. För att klara det krävs det till att börja med att vi vågar börja tänka annorlunda än utefter det spår som lett oss till den vägs ände vi närmar oss i allt snabbare takt. Riksdagen bör därför ge regeringen till känna att resurser för forskning och kunskapsutveckling i betydande utsträckning även måste styras mot områden som handlar om hur mänskligheten skall klara av även de sociala och beteendemässiga svårigheter det innebär att ställa om vårt tänkande från kortsiktig utplundring till verklig insikt av vad en begränsad planet innebär. Detta bör ges regeringen till känna.

Mycket måste även göras genast

Kanske kan resten av denna motion uppfattas som en form av antiklimax eller som något patetisk i förhållande till argumentationen för den första hemställanspunkten. Men även om motionen börjar med att peka på en stor och avgörande fråga för att klimatförändringarna verkligen på allvar skall kunna bemästras så finns det naturligtvis många saker som måste göras i ett kortare perspektiv och som är mer materiella till sin karaktär.

Det är naturligtvis viktigt att världens alla länder inser att klimatfrågan är övergripande. Ingen kan klara sig undan de problem som kommer även om de flesta bidrar så mycket de kan till att minimera de negativa effekterna. Därför är det viktigt att också det materiella i vårt samhälle inriktas på att klara de förändringar som klimatförändringen innebär. Det handlar då om att nederbörden kommer mer oregelbundet även i vårt land, att torkan kan bli besvärligare under sommarhalvåret, att mindre av vinternederbörden kommer att falla som snö utan i ökad utsträckning som regn, att vindstyrkorna blir större och mycket mer som finns redovisat i Klimat- och sårbarhetsutredningens slutbetänkande (SOU 2007:60).

Om alla förslag som behöver bearbetas skulle omnämnas i motionen skulle den troligen växa med minst 60 sidor utöver det omfång den nu har. För att underlätta hanteringen väljer vi därför att mycket grovt förenkla framställningen och hoppa direkt till ett mycket generaliserande förslag till beslut i riksdagen.

Vi föreslår att regeringen ändrar uppgiftsbeskrivningar för statliga myndigheter och verk samt andra som arbetar med statlig finansiering så att det blir mycket klart att uppgiften är att både förbereda samhället för de förändringar vi står inför och att inom sina områden på bästa sätt minska sina ut-

Fel! Okänt namn på

släpp av klimatpåverkande gaser och i övrigt minska sådan belastning som på andra sätt direkt eller indirekt kan bidra till en global temperaturhöjning.

Detta måste gälla alla verksamheter från forskningen och utbildningen till Försvarsmaktens sätt att arbeta och trafikverkens investeringar i infrastruktur.

Även de bolag där staten har ett majoritetsägande måste införlivas i detta arbete. Det bör exempelvis innebära att inte en enda krona av Vattenfalls investeringar kan användas för inköp av redan existerande ålderdomlig energiteknik. Varje krona bör investeras i ny långsiktigt hållbar energiteknik även om det kortsiktigt inte är företagsekonomiskt lönsamt. Posten borde omedelbart sluta använda fossilberoende fordon och de statliga fastighetsbolagen Akademiska hus, Vasakronan och Vasallen borde snarast investera för att bli nettoleverantörer av elektricitet och värme ut på el- och fjärrvärmenäten i sin omgivning.

Det borde även ingå i alla statliga aktörers uppgift att stödja den övergång till biokol som beskrivs i en annan motion genom att underlätta eller medverka.

Stockholm den 1 oktober 2009

Jan Lindholm (mp)

Peter Rådberg (mp)